

Список цитируемых источников

1. *Пропп, В. Я.* Русский героический эпос / В. Я. Пропп. — М. : Лабиринт. — 1999. — 640 с.
2. *Жирмунский, В. М.* Народный героический эпос. Сравнительно-исторические очерки / В. М. Жирмунский. — М.—Л. : Гос. изд-во худож. лит-ры, 1962. — 433 с.
3. Былины : сб. [Электронный ресурс] / вступ. ст., сост., подгот. текстов и примеч. Б. Н. Путилова. — Л. : Сов. писатель, 1986. — 552 с. — Режим доступа: <http://drevne-rus-lit.niv.ru/drevne-rus-lit/sbornik-bylin-putilov/index.htm>. — Дата доступа: 15.09.2022.

УДК 821.161.3.09 (092)

К. І. Дубко

Установа адукацыі «Баранавіцкі дзяржаўны ўніверсітэт», Баранавічы, Рэспубліка Беларусь

СЯРГЕЙ КАВАЛЁЎ ЯК СУЧАСНЫ ДРАМАТУРГ

Уводзіны. Адным з вядомых і таленавітых драматургаў нашага часу з’яўляецца Сяргей Кавалёў, які ўвайшоў у літаратуру як аўтар літаратурна-крытычных артыкулаў, але пазней звярнуўся да ўласнай творчасці. С. Кавалёў — крытык, літаратуразнаўца, аўтар навуковых кніг і артыкулаў, доктар філалагічных навук [1].

У галіне мастацкай творчасці С. Кавалёў праявіў талент перш за ўсё драматурга: ён стварыў п’есы па матывах твораў беларускай і сусветнай літаратуры мінулых стагоддзяў. Сцэнічныя творы С. Кавалёва з поспехам ідуць у многіх беларускіх і замежных тэатрах [1].

Творчасць С. Кавалёва неаднаразова з’яўлялася аб’ектам навуковых даследаванняў. Вынікам такой працы стаў зборнік артыкулаў (Т. Ратабыльская, Ф. Драбеня, А. Бразгуноў, П. Васючэнка і інш.), падрыхтаваны да 20-годдзя творчай дзейнасці вядомага драматурга [2].

Асноўная частка. Свой творчы шлях пісьменнік пачаў з паэтычных спроб, але яны прымаліся досыць крытычна: «...У Кавалёва ўсё ёсць — цікавыя думкі, нетрадыцыйная форма, культура радка, паасобку нібыта няма да чаго прыдрацца, а ўсё гэта разам рэдка становіцца вершам, а найчасцей аповедам аб тым, як бы аўтар напісаў верш» [2]. Найбольшую вядомасць С. Кавалёву прынесла менавіта драматургія. Сёння на яго творчым рахунку больш за дваццаць п’ес, паводле якіх адбылося каля ста прэм’ер. Усе сцэнічныя творы С. Кавалёва падпісаны ўласным іменем, без выкарыстання псеўданіма.

П’есы С. Кавалёва пашыраюць рэпертуар сучасных беларускіх тэатраў, вяртаючы іх у нацыянальныя і сусветна вядомыя сюжэты. С. Кавалёў з’яўляецца аўтарам так званага герменеўтычнага праекта, які змяшчае 8 драматургічных твораў: «Звар’яцелы Альберт», «Трышчан ды Іжота», «Балада пра Бландою», «Чатыры гісторыі Саламеі», «Сломлены д’ябал», «Францішка, або Навука каханьня», «Тарас на Парнасе», «Легенда пра Машэку». Назву «герменеўтычны праект» увёў менавіта С. Кавалёў [3]. Герменеўтыка (з грэч. «вытлумачэнне») — майстэрства тлумачэння складаных шматзначных тэкстаў, пераважна старажытных. У навуковых працах сутнасць герменеўтыкі тлумачыцца наступным чынам: «Герменеўтыка як галіна філасофскай навукі аб інтэрпрэтацыі актуалізавалася напрыканцы ХХ стагоддзя. Самое паняцце азначае «вытлумачэнне», «інтэрпрэтацыя» і паходзіць ад імя грэчаскага бога Гермеса. Сярод іншых алімпійскіх багоў Гермес выконваў функцыі пасланца, перадатчыка боскай волі людзям, ён быў мастаком сувязі паміж нябёсамі і зямлёю, такім чынам, у нейкім сэнсе інтэрпрэтатарам. Сучасная драматургія самым непасрэдным чынам развіваецца ў рэчышчы герменеўтыкі» [2]. Такая рыса, як «герменеўтычнасць» п’есы павінна падвесці чытача да ўмення знайсці ў тэксце актуальныя сэнсы, якія знаходзяцца «на паверхні» прачытання, даць магчымасць прааналізаваць змадэляваныя сітуацыі, якія паўтараюцца ў жыцці без п’ўных змен [4].

Даследчыкі падкрэсліваюць наватарства драматургіі С. Кавалёва: «Сяргей Кавалёў сваімі драматычнымі творами стварыў уласны тэатральны свет. Цяпер у ім добра заўважная «герменеўтычная» перспектыва, накіраваная ў мінулае беларускай і еўрапейскай літаратуры, у легенды і гістарычныя паданні. Казачная прастора ягонага тэатра таксама ўжо стала значным творчым плёнам — аж да ўзбагачэння сучаснымі сродкамі магчымасцяў казкі. Сёння вельмі актуальна развіццё і пашырэнне гэтай тэатральнай прасторы ў «магічным тэатры», са зваротам, у прыватнасці, у дагістарычную свядомасць і тэатральны дыялог з сучасным светам — светам наватарства, дзе беларуская праблематыка становіцца неад’емнай часткай агульначалавечага быцця» [3].

Паводле выказвання С. Кавалёва, яго п’есы-рымейкі з’явіліся са шкадавання, што ў беларускай літаратуры XVI—XIX стст. не было драматургічных твораў узроўню рыцарскіх раманаў «Бава» і «Трышчан». Пісьменнік адзначае: «Я імкнуўся перакласці гэтыя і іншыя творы мінулых стагоддзяў на мову сучаснай драматургіі, актуалізаваць літаратурную спадчыну, арыгінальна інтэрпрэтаваць яе» [1]. У сваёй творчасці драматург звярнуўся да мастацкай літаратуры XVIII і XX стагоддзяў. Выкарыстоўваючы раней створаныя сюжэты, С. Кавалёў надае тэкстам сучасную апрацоўку, у выніку чаго яго п’есы маюць поспех у чытача і гледача [1]. С. Я. Ганчарова-Грабоўская лічыць, што С. Кавалёў стварае рымейкі або п’есы «вакол вядомых твораў». Ф. В. Драбеня, аднак, прытрымліваецца меркавання, што даўнія творы, па матывах якіх напісаны п’есы С. Кавалёва, малавядомыя шырокаму чытачу [5].

Да канца не вызначана пытанне і пра ступень арыгінальнасці п'ес С. Кавалёва, якія называюць «сцэнічнай адаптацыяй даўнейшых твораў», «інсцэніроўкай прозы» [5]. Сапраўды, у драматургіі С. Кавалёва лёгка пазнаецца літаратурная спадчына, разам з тым, яна, на думку даследчыкаў, мае і самастойнае значэнне, паколькі ў творах паномаму раскрываецца праблематыка, разглядаюцца важныя пытанні сучаснасці [5]. С. Кавалёў актуалізуе характэрныя для сённяшняга дня праблемы: цэласнасць асобы, экзістэнцыяльны выбар, канцэпцыя чалавека ў пераходны час, светаадчуванне і псіхалагічны стан чалавека, які перажывае крызіс каштоўнасцей, вызначэнне вечных ідэй. Аўтар не абмяжоўваецца проста інсцэнізацыяй вядомых сюжэтаў, але на падставе міфалагічна-фальклорных і літаратурных вобразаў стварае сучаснае, арыгінальнае драматургічнае дзеянне [6].

С. Кавалёва цікавіць глыбокі сэнс жыццёвых з'яў, тое, што з'яўляецца неўсвядомленым, патаемным, што рухае аўтарскую задуму, напаўняе тэкст своеасаблівай энергетыкай і прымушае гэты твор быць актуальным доўгі час, кранаючы сэрцы чытачоў розных пакаленняў. Выкарыстоўваючы традыцыйныя народныя матывы і вобразы, выяўленчыя сродкі, алегорыю, сюжэтно-кампазіцыйныя прыныцы будовы твора, драматург засяроджвае ўвагу на праблемах і пытаннях свайго часу [4].

Асабліваць драматургіі С. Кавалёва, а значыць, і яе арыгінальнасць, выяўляецца і ў тым, што аўтар змяняе фінал кожнай п'есы ў параўнанні з аўтэнтчнымі творами. Гэта надае непаўторнасць яго рымейкам. Наватарства і навізна прывабліваюць чытача на працягу ўсяго твора [1]. Ф. В. Драбеня сцвярджае, што яшчэ адной істотнай рысай п'ес С. Кавалёва з'яўляецца «...актыўнае функцыянаванне рамачных структур. Меншая ўвага звяртаецца на пачатак і канец тэксту, якія прынята абазначаць тэрмінам рама ці рамка. Рамачныя канструкцыі або рама твора — сукупнасць кампанентаў, якія акружаюць асноўны тэкст твора, пад якімі мы маем на ўвазе імя і прозвішча (псеўданім) аўтара, заглавак твора, падзаглавак, прысвячэнне, эпіграф, уводзіны, прадмова, пралог, эпілог» [5].

У цэлым, як адзначае сам аўтар, С. Кавалёў, формула паспяховай творчасці заключаецца ў тым, каб «пісаць ад сэрца, пісаць па-добраму і пісаць па-новаму» [2].

Заклучэнне. С. Кавалёў выкарыстоўвае лепшыя здабыткі сусветнай і нацыянальнай літаратуры мінулых стагоддзяў. Праз сцэнічную адаптацыю даўнейшых твораў шляхам уласнай інтэрпрэтацыі драматург асэнсоўвае праблемы чалавечага быцця і прымушае ўдумліва іх спасцігаць з пазіцыі сучаснасці.

Спіс цытуемых крыніц

1. *Жаркевіч, С. В.* Рымейкі С. Кавалёва ў сучаснай беларускай драматургіі / С. В. Жаркевіч // Сб. работ 65-й науч. конф. студэнтаў і аспірантаў Беларус. гос. ун-та : в 3 ч. — Мінск, 2008. — Ч. 3. — С. 43–48.
2. Паміж Беларуссю і Польшай. Драматургія Сяргея Кавалёва [Электронны рэсурс] : укл., прадм. Л. Грамыка, І. Лапо ; пад рэд. А. Ліопа, А. Баровец. — Мінск : Кнігазбор, 2009. — 436 с. — Рэжым доступу: <https://docplayer.pl/53749795-Pamizh-belarusy-i-polskha-dramaturgiya-syargeya-kavalyova-pomiedzy-bialorusia-a-polska-dramaturgia-siarhieja-kawaloua.html>. — Дата доступу: 09.10.2022.
3. Фаўсціянскія матывы ў «Звар'яцелым Альберце» і «Чарнакніжніку» С. Кавалёва [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/207909/1/485-494.pdf?ysclid=191ftehtvv587868836>. — Дата доступу: 09.10.2022.
4. Первый шаг в науку [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.science-step.info/gallery/%D0%9F%D0%A8%D0%9E2%84%9617-%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C3-PRESS.pdf>. — Дата доступа: 09.10.2022.
5. *Драбеня, Ф. В.* Жанравыя асаблівасці драматургіі Сяргея Кавалёва [Электронны рэсурс] / Ф. В. Драбеня. — Рэжым доступу: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/210258/1/3-7.pdf?ysclid=19a2n4hrfp575403333>. — Дата доступу: 15.10.2022.
6. Драматургія Сяргея Кавалёва ў кантэксце вобразаў, сюжэтаў і матываў класічнай беларускай і сусветнай літаратуры [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://libr.msu.by/bitstream/123456789/4110/1/2963m.pdf?ysclid=191lxib3q970723879>. — Дата доступу: 09.10.2022.

УДК 821

І. А. Каваленка, М. А. Чыжык, М. У. Карнеева

Дзяржаўная ўстанова адукацыі «Сярэдняя школа № 7 г. Баранавічы», Рэспубліка Беларусь

ВОБРАЗ КАТА Ў БЕЛАРУСКІХ, РУСКІХ І КІТАЙСКІХ НАРОДНЫХ КАЗКАХ

Уводзіны. Кот — вельмі супярэчлівы сімвал, увасабленне прыгажосці, грацыёзнасці, незалежнасці, спрыту, але ў той жа час увасабленне юрлівасці, хітрасці і злосці. У шэрагу міфалагічных традыцыйных вобраз кота выступае як увасабленне боскіх персанажаў вышэйшага ўзроўню. У ніжэйшай міфалогіі кот выступае як увасабленне (або памочнік, член світы) чорта, нячыстай сілы. Вобраз кота і зараз з'яўляецца вельмі папулярным у мастацкай творчасці.

Актуальнасць даследавання заключаецца ў выяўленні падабенства і адрознення вобраза кота ў лінгвакультуралагічнай карціне свету на прыкладзе беларускіх, рускіх і кітайскіх народных казках.

Асноўная частка. Казкі пра жывёл вылучаюцца з казачнага эпасу перш за ўсё сістэмай вобразаў. Гэта творы, у якіх асноўнымі суб'ектамі або аб'ектамі дзеяння выступаюць жывёлы і птушкі. У казках пра жывёл перад намі паўстаюць не толькі цікавыя, жывыя, з характэрнымі асаблівасцямі паводзін і знешняга выгляду вобразы